

Ongehuwd samenwonen

De materie die aan bod komt in deze brochure is bijgehouden tot en met november 2017. De lezer dient er rekening mee te houden dat de regelgeving snel wijzigt. Wees dus voorzichtig bij de raadpleging van deze brochure en bij twijfel, raadpleeg uw notaris of neem een kijkje op www.notaris.be

Inhoud

Algemeen	p. 1
Uit het leven gegrepen	p. 3
Feitelijk samenwonen, wettelijk samenwonen of trouwen?	p. 5
Beschermingstechnieken voor samenwoners	p. 15
Een woning schenken... of laten erven via een testament?	p. 21
De samenlevingsovereenkomst	p. 27
Conclusie	p. 29

Algemeen

Gaan samenwonen, een woning kopen, een eigen zaak starten of een erfenis voorbereiden? Belangrijke stappen in uw leven waar u best op voorhand goed over nadenkt. De notaris is perfect geplaatst om u te begeleiden. U kan er terecht voor onafhankelijk advies op maat zodat u in alle vertrouwen uw projecten kan realiseren.

Deze brochure helpt u alvast op weg. Voor persoonlijk advies maakt u best een afspraak met een notariskantoor. Een eerste gesprek is doorgaans gratis. Indien er een grondige dossierstudie nodig is, maak dan vooraf duidelijke afspraken over de vergoeding. Het tarief is in de meeste gevallen bij wet vastgesteld, zodat u niet voor verrassingen komt te staan.

In deze reeks zijn ook andere brochures beschikbaar: Huwen, Kopen en financieren, Huren verhuren, Wat kan uw notaris voor u doen, EOT, Wat als niet iedereen overeenkomt, Vennootschappen, Schenken, Erven, Successierechten en Successieplanning.

Regelgeving verandert snel. Misschien staat er reeds een aangepaste versie van deze brochure op www.notaris.be. U vindt er naast FAQ's, video's en rekenmodules, ook een handig adresboek met de contactgegevens van alle notariskantoren.

Het netwerk van 1.150 notariskantoren telt 1.550 notarissen en 8.000 medewerkers. Jaarlijks komen er ruim 2,5 miljoen mensen over de vloer.

**Als samenwoner je partner
beschermen: hoe kan je
notaris je helpen?**

Uit het leven gegrepen

De samenleving is in de loop van de laatste jaren grondig veranderd. Steeds meer partners wonen samen zonder gehuwd te zijn. De redenen daarvoor zijn verschillend. Sommigen verkiezen uit principe om samen te wonen en niet te trouwen.

Zij wensen een relatie zonder al te veel wettelijke verplichtingen en formaliteiten. Jongeren wachten vaak om te trouwen. Bij wijze van proefhuwelijk wonen ze eerst samen om elkaar beter te leren kennen. Ook oudere mensen wensen vaak niet (opnieuw) te huwen en verkiezen om louter samen te wonen met hun levenspartner. Zij hoeden zich voor erfenisproblemen tussen de families of het verlies van hun overlevingspensioen. Ten slotte mogen we de samenwonende broers en zussen, ouders en volwassen kinderen niet vergeten.

Waarom een speciale brochure voor ongehuwde samenwoners?

Daar waar er voor gehuwden veel regelgeving en informatie terug te vinden is, is dat voor ongehuwde samenwoners al veel minder het geval. Er bestaat voor wettelijke samenwoners slechts een zeer beperkt wettelijk kader en voor feitelijke samenwoners bestaan er zelfs helemaal geen regels met betrekking tot hun plichten of rechten tegenover elkaar. Nochtans kunnen ook deze koppels zich vragen

stellen over hun bezit, hun geld, hun overeenkomsten... Kortom, over de invloed van hun relatie op hun toekomst.

Er bestaan tussen de verschillende samenlevingsvormen veel verschillen, met uiteenlopende gevolgen op vlak van bescherming van de langstlevende partner. In deze brochure zullen we eerst en vooral deze verschillen bestuderen. De bestaande ongelijkheden tussen de samenlevingsvormen zullen het uitgangspunt van deze brochure vormen. Omdat de wet géén of minder bescherming voorziet voor feitelijke of wettelijke samenwoners, is het juist van belang dat ze zelf een soort "bescherming" organiseren ten opzichte van elkaar voor het geval één van hen zou overlijden. Dit kan op verschillende manieren gebeuren. Ook de mate van bescherming kan verschillen: is het de bedoeling dat de langstlevende louter in de woning kan blijven wonen éénmaal zijn of haar partner er niet meer is of willen de samenwoners nog méér aan elkaar nalaten?

Samenwoners moeten niet enkel beschermd worden na het overlijden van één van hen. Ook tijdens het samenwonen, kunnen al afspraken gemaakt worden die het samenleven wat kunnen regelen. Dit doen de samenwonende koppels via een samenlevingsovereenkomst.

De wetgeving is een evoluerend gegeven. In deze brochure staan de regels zoals ze vandaag gelden. In de komende maanden zullen de erfrechtelijke regels op een aantal vlakken wijzigen. Wij adviseren u om advies te vragen aan uw notaris indien u specifieke vragen hierover heeft. Neem ook zeker een kijkje op notaris.be

A photograph of a woman and a man working together in a garden. The woman, on the left, has short reddish-brown hair and is wearing a bright red sweater and blue jeans. She is holding a long-handled rake. The man, on the right, has short dark hair and is wearing a grey sweater and blue jeans. He is also holding a rake and is lifting a large pile of dry, brown leaves. They are standing in front of a stone wall and some green bushes. The background shows a house with a window and some bare tree branches.

**Feitelijke samenwoners
hebben geen rechten of
plichten**

Feitelijk samenwonen, wettelijk samenwonen of trouwen?

“Blijven we samenwonen of gaan we trouwen?” is een vraag die veel koppels zich wellicht stellen. De vraag is dan ook niet onbelangrijk: de gekozen samenlevingsvorm heeft belangrijke gevolgen op verschillende vlakken. Koppels die willen samenwonen of de stap willen zetten naar een huwelijk moeten zich er dan ook goed van bewust zijn dat ze bepaalde plichten of rechten zullen doen ontstaan tegenover elkaar.

Wij bekijken in wat volgt de belangrijkste juridische verschillen tussen feitelijk samenwonen, wettelijk samenwonen en trouwen.

De regels die de gevolgen van het huwelijk en de samenwoning bepalen staan beschreven in ons Burgerlijk Wetboek. Ze gelden voor heel België.

HOE KOMEN DE VERSCHILLENDE SAMENLEVINGSVORMEN TOT STAND?

Feitelijk samenwonen vraagt totaal geen formaliteiten. Je trekt gewoon bij elkaar in, zonder een verklaring voor de ambtenaar van de burgerlijke stand van je gemeente te moeten afleggen. Wel zal je bij de gemeente je domicilie moeten wijzigen.

Om wettelijk samen te wonen, is een schriftelijke verklaring voor de ambtenaar van de burgerlijke stand vereist. De

wettelijke samenwoning zal dan in het Rijksregister vermeld staan. Uiteraard mag je enkel wettelijk gaan samenwonen als je niet getrouwd bent. Wettelijk samenwonen kan in België ook tussen mensen die geen affectieve band met elkaar hebben. Een broer en zus bijvoorbeeld, kunnen dus perfect met elkaar wettelijk samenwonen indien zij beiden ongehuwd zijn.

Het **huwelijk** wordt afgesloten voor de ambtenaar van de burgerlijke stand.

ZIJN KOPPELS ELKAAR ALTIJD HULP EN BIJSTAND VERSCHULDIGD?

Koppels die louter **feitelijk samenwonen**, zijn elkaar volgens de wet geen hulp en bijstand verschuldigd. Feitelijk samenwonen is immers niet gebonden aan bepaalde verplichtingen of rechten.

Wettelijke samenwoners zijn elkaar ook geen bijstand en hulp verschuldigd, maar elk moet wel bijdragen in de kosten van het samenwonen, naar evenredigheid van hun mogelijkheden. We zullen verder in de brochure zien dat hierover een en ander afgesproken kan worden.

Gehuwden zijn elkaar hulp en bijstand verschuldigd. “In goede en kwade dagen” zijn dus meer dan louter woorden bij een huwelijk. Een huwelijk doet bepaalde plichten en rechten ontstaan. Soms blijven

deze plichten ook gelden na een echtscheiding, in de vorm van onderhoudsgeld (alimentatie). Dit is in principe niet het geval voor feitelijke en wettelijke samenwoners, tenzij zij daar schriftelijke afspraken over hebben gemaakt.

Daarenboven moeten gehuwden hun inkomsten bij voorrang besteden aan de kosten en de lasten van het huwelijk.

Wat het onderhoud van de kinderen betreft, is er bij de verschillende samenlevingsvormen geen verschil. De ouders hebben altijd een onderhoudsplicht tegenover hun kind, los van de door hen gekozen samenlevingsvorm.

HOE WORDT BEPAALD VAN WIE DE GOEDEREN, HET GELD EN ANDER BEZIT IS?

Elke persoon heeft binnen een koppel zijn eigen goederen, bankrekeningen, inkomsten... Hoe deze goederen onderling verdeeld worden, hangt af van de gekozen samenlevingsvorm. De vraag wie eigenaar is van welke goederen, is voor koppels relevant. Vooral wanneer een koppel uit elkaar gaat, wanneer er sprake is van een overlijden of wanneer één van de partners geconfronteerd wordt met schuldeisers, is de vraag naar de herkomst van de goederen van belang. Voor onroerende goederen is het antwoord gemakkelijk te geven; het volstaat om in de notariële eigendomsakte te kijken.

Feitelijke samenwoners hebben elk hun eigen goederen en elk hun eigen vermogen. Elke partner is exclusief eigenaar van de goederen waarvan hij reeds eigenaar was vóór de samenwoning, alsook van de goederen die hij zelf verworven heeft tijdens de samenleving. Gezamenlijk verworven goederen behoren aan beide partners in onverdeeldheid toe. De partner die beweert de enige eigenaar te zijn van een goed, zal dit moeten bewijzen.

Ook wettelijke samenwoners hebben elk hun eigen vermogen. In tegenstelling tot het huwelijk bestaat er geen “gemeenschappelijk” vermogen. De wettelijke samenwoners delen hun inkomsten in principe niet. Toch is er een verschil met de feitelijke samenwoning. Wettelijke samenwoners die goederen aankopen worden immers geacht die goederen “in onverdeeldheid” te bezitten. Dit betekent dat, behoudens bewijs van het tegenovergestelde, de aangekochte goederen geacht worden elk voor de helft, in abstracte delen, eigendom te zijn van beide partners. In geval van relatiebreuk zullen de partners facturen of andere eigendomsbewijzen naar boven moeten halen om aan te tonen dat een aangekocht goed wel degelijk van hem of haar is. Een praktische tip is om alle gezamenlijke aankopen te betalen via een gemeenschappelijke rekening en de factuur op naam van beide partners te laten opmaken.

Elke samenwonende partner behoudt wel de goederen die hij of zij al had vóór het aangaan van de samenwoning, de goederen waarvan hij of zij kan bewijzen dat hij eigenaar is, de inkomsten uit zijn goederen, en zijn of haar inkomsten uit arbeid of zijn vervangingsinkomen.

Bij **gehuwden** zijn de zaken wat ingewikkelder. Daar hangt de verdeling van de goederen en inkomsten heel sterk af van het gekozen huwelijksstelsel. Indien gehuwden géén huwelijksvereenkomst hebben afgesloten, is er sprake van een gemeenschappelijk vermogen. In dat vermogen komen niet alleen de tijdens het huwelijk aangekochte goederen, maar ook de tijdens het huwelijk verworven inkomsten van de echtgenoten. Gehuwden kunnen van deze regeling afwijken door een huwelijksvereenkomst op te stellen bij de notaris. Deze regels worden in het kader van deze brochure niet besproken.

GELDEN DEZE REGELS OOK TEN OPZICHTE VAN SCHULDEISERS?

Indien de bank beslag wil leggen op de goederen naar aanleiding van een onbetaalde schuld van één van de samenwoners, dan zal zij beslag kunnen leggen op alle goederen die zich in de woning bevin-

den. De bank zal zich met andere woorden ook kunnen verhalen op de goederen van de andere samenwonende partner. Schuldeisers mogen er immers van uitgaan dat de schuldenaar de eigenaar is van alle goederen die hij in zijn bezit heeft.

Uiteraard speelt dit niet in het voordeel van de samenwonende partner van de schuldenaar. Daarom is het van belang dat hij of zij kan aantonen welke goederen wel degelijk van hem of haar zijn.

Om de bank te overtuigen zal de samenwonende partner met geloofwaardige bewijzen moeten afkomen zoals:

- een factuur op naam (hij of zij moet dan ook kunnen bewijzen dat de factuur door hem of haar werd betaald én dat hij of zij daarvoor over voldoende geld beschikte);
- een geregistreerde inventaris, opge maakt vóór of tijdens het samenwonen;
- eigendomsvermoedens, algemene bekendheid, getuigenissen... voor de goedkopere goederen, in geval van twijfel of als er geen documenten bestaan.

Opgelet! De bank zal ook beslag kunnen leggen op de goederen die “gedeeltelijk” van de schuldenaar zijn.

Neem bijvoorbeeld een samenwonend koppel Filip en Leen. Filip kan zijn persoonlijke lening niet terugbetalen. De bank zal ook beslag kunnen leggen op de woning die Filip en Leen samen hebben aangekocht. De bank zal zich immers kunnen verhalen op het deel van Filip. Wordt de woning in het kader van beslag verkocht, dan zal de helft van de verkoopprijs van de woning naar de bank gaan (het deel van Filip), en de andere helft zal terug naar Leen gaan (op voorwaarde dat ze niet mee tekende of borg stond voor de schuld van Filip).

GENIET DE GEZINSWONING VAN DE SAMENWONENDE PARTNERS VAN EEN BESCHERMING?

De gezinswoning en de aanwezige huisraad geniet binnen ons recht van een bijzondere bescherming, zowel bij het **huwelijk** als bij de **wettelijke samenwoning**. De regeling komt er op neer dat de wetgever heeft willen vermijden dat één van beide wettelijke samenwoners, de andere samenwonende partner en de kinderen van het genot van de gezinswoning berooft, door bijvoorbeeld de woning te verkopen of er een hypotheek op te vestigen.

Vandaar dat ons Burgerlijk Wetboek in een specifieke regel voorschrijft dat wettelijke samenwoners en getrouwde koppels de gezinswoning niet mogen verkopen, weg-schenken of een hypotheek op vestigen zonder instemming van de andere echtgen(o)t(e) of samenwonende partner, zelfs als de woning uitsluitend eigendom is van degene die wil verkopen of schenken.

Bij **feitelijke samenwoners** gelden de bepalingen over de bescherming van de gezinswoning niet. De eigenaar van de woning kan zelf naar goeddunken beschikken over zijn woning, ook ten nadele van zijn feitelijk samenwonende partner.

EEN KOPPEL BESLIST OM EEN WONING TE KOPEN, WIE IS EIGENAAR?

Indien een **feitelijk of wettelijk samenwonend koppel** samen een woning wenst te kopen, dan zullen beide partners eigenaar worden van die wo-

ning. De aankoop kan gebeuren in de verhouding die samenwoners wensen. In veel gevallen kiezen koppels om elk voor de helft eigenaar te zijn, maar andere eigendomsverhoudingen komen ook voor.

Indien samenwoners niet elk evenveel kunnen investeren in de aankoop van de woning, zullen er verschillende mogelijkheden zijn:

- ofwel kan het koppel kiezen om in een ongelijke verhouding de woning aan te kopen;
- ofwel zullen beide partners toch in een gelijke verhouding kunnen aankopen en eigenaar zijn. Diegene die het meest kan investeren in de aankoop zal via een onderhandse lening een deel uitlenen aan de andere partner waardoor zij in gelijke verhouding de aankoopprijs kunnen betalen en dus elk voor de helft eigenaar zullen zijn.

Wie de eigenaar is van de woning bij een **gehuwd koppel**, hangt in grote mate af van het gekozen huwelijksvermogensstelsel. We gaan in het kader van deze brochure niet in op deze regeling.

Zoals al werd aangegeven geniet de gezinswoning bij **wettelijke samenwoners en echtgenoten** van een speciale bescherming. Een wettelijke samenwonende partner of een echtgenoot kan immers niet zomaar kiezen om de woning te verkopen of te hypothekeren zonder de instemming van zijn partner, zelfs indien hij de enige eigenaar is.

WAT INDIEN EEN KOPPEL EEN WONING WIL VERHUREN?

Voor de verhuring van de gezinswoning zal de instemming van de andere **echtgeno(o)t(e) of wettelijke samenwonende** altijd vereist zijn, zelfs als deze geen eigenaar is. Deze regel geldt enkel zolang het goed aangewend wordt als gezinswoning. Indien het koppel verhuist naar een andere woning, zal de eigenaar van de vorige woning wél zelf alleen mogen beslissen of zijn onroerend goed wordt verhuurd.

Indien de partners een woning verhuren, vallen de huurinkomsten in het vermogen van de partner die eigenaar is van de verhuurde woning. Getrouwde partners moeten echter wel hun inkomsten bij voorrang besteden aan hun bijdrage in de lasten van het huwelijk.

Deze regel geldt niet bij **feitelijke samenwoners**. Enkel de eigenaar van de woning kan de woning verhuren en genieten van de huurinkomsten.

WAT INDIEN EEN KOPPEL EEN WONING WIL HUREN?

Als een **getrouwd** of **wettelijk samenwonend** koppel zelf een woning wil huren, zullen ze elk aansprakelijk zijn voor het betalen van huur. Ze worden van rechtswege als “mede-huurders” van elkaar beschouwd, zelfs als de huurovereenkomst slechts door één van de partners werd getekend. Bovendien zijn de samenwoners hoofdelijk aansprakelijk voor het betalen van de huur. “Hoofdelijk” betekent dat de verhuurder hen allebei kan

aanspreken voor de volledige huurprijs. Wettelijke samenwoners of echtgenoten die uit elkaar gaan, kunnen dus beter de huurovereenkomst wijzigen in samenspraak met de verhuurder, zodat diegene die vertrekt niet meer aangesproken kan worden voor eventuele huurachterstallen.

Bij spanningen en geschillen tussen de partners is de familierechtbank bevoegd om dringende en voorlopige maatregelen te nemen.

Feitelijke samenwoners die een huurovereenkomst aangaan, zullen niet beschouwd worden als mede-huurders ten opzichte van elkaar. Enkel degene die het contract heeft ondertekend, is gebonden. Hij alleen is verantwoordelijk voor het betalen van de huurprijs en hij alleen kan de huur opzeggen zonder instemming van zijn partner.

Indien de feitelijk samenwoners samen aansprakelijk willen zijn, moeten ze dus elk de huurovereenkomst ondertekenen. In principe betalen ze elk slechts de helft van de huur, tenzij de huurovereenkomst uitdrukkelijk bepaalt dat ze hoofdelijk aansprakelijk worden gesteld voor de betaling van de huur.

Bij onenigheid zullen de feitelijke samenwoners aan de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg dringende en voorlopige maatregelen moeten vragen. Indien ze een minderjarig kind hebben is de familierechtbank bevoegd.

ERVEN SAMENWONENDE KOPPELS HETZELFDE ALS GETROUWDE KOPPELS INDIEN ÉÉN VAN BEIDEN STERFT?

Het erfrecht vormt één van de belangrijkste aspecten die koppels in overweging moeten nemen wanneer ze besluiten om te gaan samenwonen of te trouwen. Samenwonende en getrouwde koppels erven immers niet hetzelfde van elkaar. Enkel wettelijke samenwoners en gehuwden hebben een erfrecht tegenover elkaar.

Feitelijk samenwonende koppels erven wettelijk gezien niet van elkaar. Hoelang ze ook al samenwonen, voor de wet zijn ze “vreemden” ten opzichte van elkaar. Dit kan grote gevolgen hebben. Zo kan de feitelijk samenwonende partner verplicht worden om uit de gezinswoning te verhuizen bij overlijden van zijn partner, zelfs indien hij voor een deel eigenaar is. Bij overlijden van zijn partner zal de woning immers voor een deel toekomen aan de erfgenamen van zijn overleden partner.

Om elkaar toch een erfrecht toe te kennen zullen ze naar de notaris moeten gaan. Hij zal met hen verschillende mogelijkheden bespreken om toch een minimale bescherming te voorzien ten opzichte van elkaar. Deze mogelijkheden komen later in deze brochure aan bod.

Wettelijke samenwoners erven - in tegenstelling tot feitelijke samenwoners - wel van elkaar. Zij hebben echter maar een beperkt erfrecht. De langstlevende zal het “vruchtgebruik” erven op de gezinswoning en de aanwezige huisraad. Dit betekent dat de langstlevende wettelijk samenwonende na overlijden van de partner in de woning mag blijven wonen of zelfs de woning mag verhuren en de huuropbrengsten mag behouden. De kinderen moeten dit erfrecht eerbiedigen.

Opgelet! Dit erfrecht is geen “reserve”. Wettelijk samenwonende partners kunnen via een testament het vruchtgebruik van hun partner beperken of volledig ontnemen, zelfs zonder medeweten van zijn partner.

Getrouwde koppels genieten de grootste bescherming. De langstlevende echtgeno(o)t(e) heeft immers een ruimer erfrecht: het vruchtgebruik op de ganse nalatenschap. Dit is dus ruimer dan het vruchtgebruik van de gezinswoning en de aanwezige huisraad alleen; het omvat ook de interesten op bankrekeningen (interesten worden immers beschouwd als de “vruchten” van het kapitaal).

Kan je als echtgeno(o)t(e) dit erfrecht beperken? Ja, maar de langstlevende zal altijd minstens recht hebben op het vruchtgebruik van de gezinswoning. Dit kan in tegenstelling tot de situatie bij wettelijke samenwoners niet ontnomen of beperkt worden. Een echtgeno(o)t(e)

zal in principe dus nooit volledig onterfd kunnen worden; tenzij het echtpaar zich in een echtscheidingsprocedure bevindt. Dan kunnen gehuwde koppels elkaar wel onterven.

De kinderen van de erflater zullen de “blote eigendom” erven. Dit is de volle eigendom “min” het vruchtgebruik. In geval er geen kinderen zijn, zal de langstlevende samen met de broers, zussen of eventueel de ouders erven.

HOE WORDEN DE AFSTAMMINGSBANDEN VAN DE VADER TEN OPZICHTE VAN EEN KIND VASTGELEGD?

Bij **getrouwde koppels** geldt het “vermoeden van vaderschap”: een getrouwde vader wordt vermoed de juridische vader te zijn van het kind van zijn echtgenote. Hierdoor is een erkenning van het kindje bij de gemeente niet nodig.

Een erkenning van het kind is wel nodig voor de **feitelijk en wettelijk samenwonende** vaders. Vanaf de erkenning zullen zijn rechten en plichten tegenover het kindje vaststaan.

Een erkenning kan bij de gemeente gebeuren vanaf het prille begin van de zwangerschap. Samenwonende koppels kunnen echter ook kiezen om het kindje bij de notaris te laten erkennen. De notaris zal de (toekomstige) ouders advies kunnen geven over de gevolgen van de

erkenning en zal eventueel voorstellen om een samenlevingsovereenkomst op te stellen, zodat bepaalde praktische zaken met betrekking tot de opvoeding en de kosten daarvan kunnen worden geregeld.

HEBBEN ALLE KOPPELS RECHT OP EEN OVERLEVINGSPENSIOEN?

Tot op vandaag hebben enkel **gehuwden** recht op een overlevingspensioen. Ongehuwde samenwoners hebben er geen recht op.

IS WETTELIJK SAMENWONEN FISCAAL INTERESSANTER ALS HET OP DE PERSONENBELASTING AANKOMT?

Het **huwelijk** heeft voor een koppel gevolgen op fiscaal vlak, o.a. voor het aangeven van de inkomsten en aftrekposten en de heffingskortingen. Het koppel krijgt één aangifte en één gezamenlijke aanslag (behalve voor het jaar waarin het huwelijk werd gesloten).

Echtgenoten kunnen genieten van het “huwelijksquotiënt”. Bij het toepassen van een huwelijksquotiënt wordt een deel van de beroepsinkomsten van de partner met het hoogste inkomen toegerekend aan de andere partner. Dat deel wordt dan aan een lager tarief belast waardoor in principe de verschuldigde

**Als wettelijke samenwoner
kan je de samenwoning
eenzijdig beëindigen**

belasting daalt. Het huwelijksquotiënt wordt toegevoegd aan de beroepsinkomsten van de partner met het laagste inkomen totdat zijn inkomen 30% bedraagt van de totale beroepsinkomsten van beide partners samen.

Het toepassen van een huwelijksquotiënt kan nooit leiden tot een verhoging van de verschuldigde belasting.

Wettelijke samenwoners worden gelijkgesteld met gehuwden. Er is dus sprake van één gezamenlijke aangifte en één gezamenlijke aanslag. In het jaar dat een koppel wettelijk is gaan samenwonen, beschouwt de fiscus hen nog als “alleenstaande”. Indien een koppel dus in 2017 een verklaring van wettelijke samenwoning heeft afgelegd, dan moeten ze in 2018 nog elk apart een belastingaangifte invullen voor het inkomstenjaar 2017.

Wettelijke samenwoners hebben, net als gehuwden, recht op het “huwelijksquotiënt”.

De fiscus behandelt **feitelijk samenwoners** als alleenstaanden. Dit betekent dat ze een aparte aangifte van de inkomsten indienen en een apart aanslagbiljet ontvangen. De fiscus kan in regel de belastingschulden slechts apart verhalen op de partners. De koppels zijn immers niet aansprakelijk voor elkaars fiscale schulden.

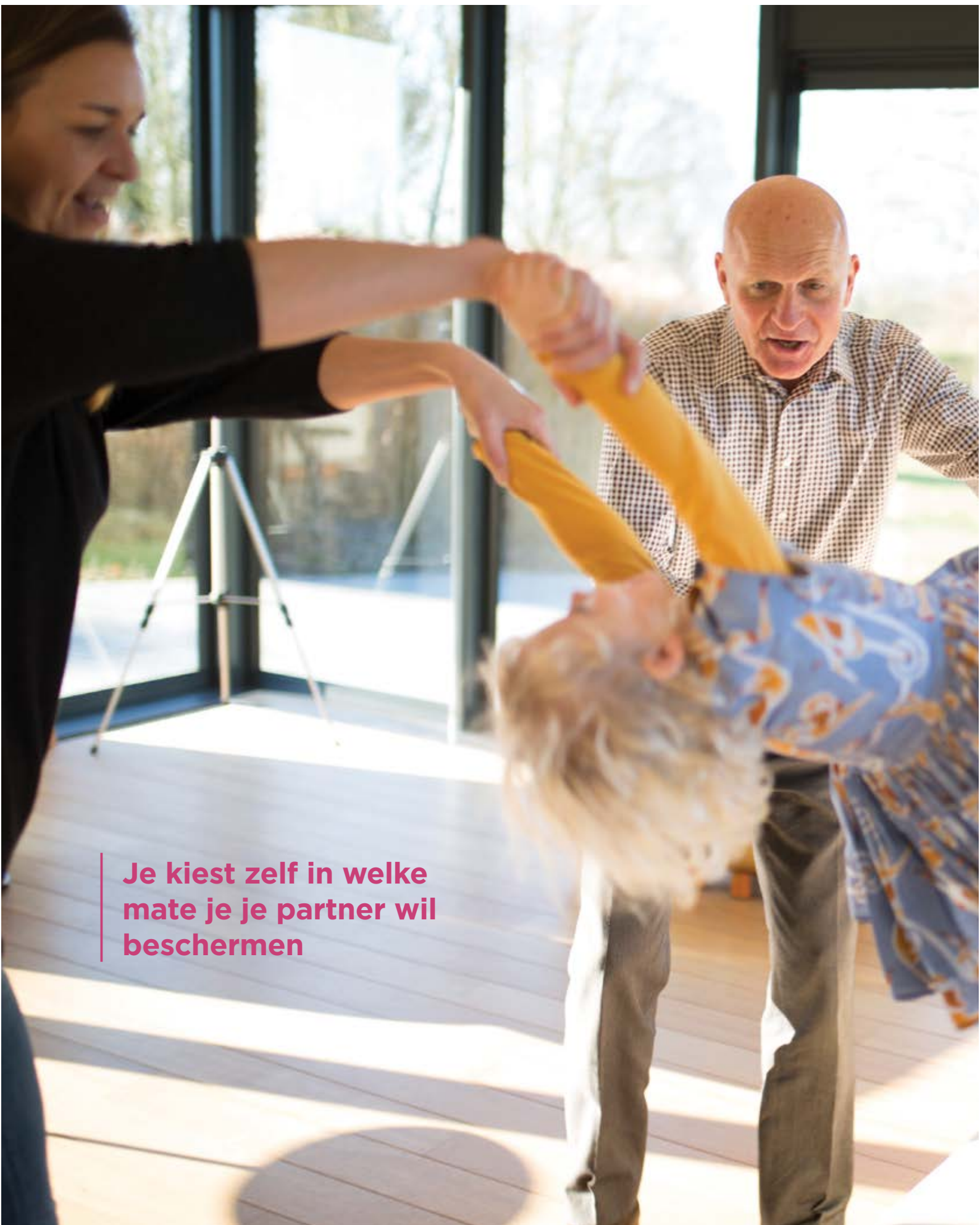
HOE WORDT DE SAMENWONING BEËINDIGD?

Feitelijke samenwoners worden niet onderworpen aan formaliteiten wanneer ze hun samenwoning wensen te beëindigen.

Wettelijke samenwoners moeten opnieuw een schriftelijke verklaring afleggen bij de gemeente indien ze een einde willen maken aan de wettelijke samenwoning.

Opgelet! Deze verklaring mag volledig éézijdig gebeuren. De samenwonenden hoeven dus niet beiden aan te geven dat ze de wettelijke samenwoning willen beëindigen.

Gehuwden kunnen kiezen om feitelijk gescheiden te leven, maar om het huwelijk daadwerkelijk te beëindigen, is een echtscheiding nodig. Er bestaan op vandaag twee vormen van echtscheidingen (echtscheiding met onderlinge toestemming en echtscheiding wegens onherstelbare ontwrichting van het huwelijk). Elke vorm heeft zijn eigen procedurele regels. Van belang is dat een echtscheiding volledig schriftelijk kan gebeuren en er geen verschijning voor de rechtbank vereist is indien de partners reeds zes maanden afzonderlijk gedomicilieerd zijn.

Je kiest zelf in welke mate je je partner wil beschermen

Beschermingstechnieken voor samenwoners

Uit het vorige deel van de brochure blijkt dat ongehuwde samenwoners, en dan vooral feitelijke samenwoners, op heel wat vlakken minder beschermd worden dan gehuwde partners. Vooral op gebied van erfrecht en de bescherming van de gezinswoning zijn feitelijke samenwoners sterk aangewezen op eigen regelingen. De wet voorziet immers geen enkele bescherming.

Toch delen ook feitelijke samenwoners heel wat goederen samen. Feitelijke samenwoners die al jaren samenleven willen elkaar vaak ook een zekere bescherming gunnen in geval één van de twee zou overlijden.

Deze bescherming kan verregaand zijn (bv. elkaar eigendomsrechten toekennen op goederen) of kan beperkt zijn (bv. elkaar het recht toekennen om nog van de woning te genieten na overlijden van de partner die eigenaar was van de woning). Welke de beste oplossing vormt voor een koppel zal uiteraard afhangen van de concrete situatie waarin de partners zich bevinden. In het volgend stuk bekijken we hoe samenwonende koppels elkaar kunnen beschermen indien één van hen komt te overlijden.

ONROERENDE BRUIKLEEN (COMMODAAT)

Een bruikleen (of een commodaat) is een overeenkomst waarbij een persoon

(de uitlener) een roerend of onroerend goed aan een andere persoon (de ontlener) gratis en tijdelijk in gebruik geeft met de verplichting om deze zaak in goede staat terug te geven. De bruikleenovereenkomst kan perfect betrekking hebben op de gezinswoning van het koppel waarvan één van de partners de eigenaar is.

De langstlevende partner (ontlener) zal geen eigendomsrecht verwerven, maar zal wel verder in de woning kunnen blijven wonen na overlijden van zijn partner (de uitlener). Bovendien is de bruikleen een kosteloze overeenkomst: de langstlevende moet, in tegenstelling tot een huurovereenkomst, geen vergoeding betalen voor het gebruik van het goed. De bruikleen is echter wel een tijdelijke overeenkomst: na het in de overeenkomst afgesproken aantal jaren zal de langstlevende partner de woning moeten “teruggeven” aan de eigenaar. Vaak zullen dit de kinderen-erfgenaam zijn van de overleden partner.

Een bruikleenovereenkomst kan snel worden verward met andere overeenkomsten zoals huur, vruchtgebruik of zelfs een schenking. Dit heeft grote gevolgen, vooral op fiscaal vlak. Daarom is het essentieel dat zo'n overeenkomst juist wordt opgesteld. De bijstand van de notaris is dus zeker aan te raden.

LEVENSLANGE HUUR

De eigenaar en zijn partner kunnen een huurcontract afsluiten dat van kracht wordt bij het overlijden van de eigenaar en pas afloopt bij het overlijden van de huurder. Zo'n huurcontract kan ook in een testament worden opgenomen en ten laste van de erfgenamen van de eigenaar worden gelegd.

Logischerwijs eindigt dit soort overeenkomst van rechtswege wanneer de huurder overlijdt.

Een huurovereenkomst voor het leven betekent uiteraard niet dat de langstlevende partner verplicht wordt om levenslang het goed te huren. De partner-huurder kan met een opzeg van drie maanden de huurovereenkomst beëindigen.

Opgelet! De overblijvende partner moet zich verbinden om een redelijke huurprijs te betalen, anders zou de huurovereenkomst kunnen worden beschouwd als een feitelijke schenking, met alle gevolgen van dien. Daarom is het essentieel dat zo'n huurovereenkomst juist en volledig wordt opgesteld. De notaris zal de partijen daarbij kunnen bijstaan. De tussenkomst van de notaris is voor alle huurovereenkomsten van meer dan 9 jaar verplicht.

RECHT OP BEWONING

Het recht op bewoning is een levenslang of tijdelijk recht om een onroerend goed te bewonen. Een partner die eigenaar is van de woning kan een recht op bewoning toekennen aan zijn samenwonende partner zodat deze laatste in de woning kan blijven wonen na het overlijden van de partner-eigenaar.

Het recht van bewoning kan al gauw verward worden met de onroerende bruikleen die hierboven werd besproken, maar er zijn wel degelijk verschillen. Zo kan een recht op bewoning wél gekoppeld worden aan een vergoeding vanwege de langstlevende partner.

Een recht op bewoning is ook niet hetzelfde als een "vruchtgebruik". We zullen verder in de brochure zien dat het vruchtgebruik toelaat aan de overlevende partner om zelf de woning te verhuren, terwijl de langstlevende partner met een recht op bewoning de woning niet kan verhuren, maar zelf de woning moet bewonen.

Ook bij het toekennen van een recht op bewoning als persoonlijk recht gaan er géén eigendomsrechten over naar de langstlevende partner. Voor feitelijke samenwoners waarvan de partner-eigenaar kinderen heeft uit een vorige relatie kan dit dus een interessante beschermingstechniek vormen, aangezien de kinderen toch de volle eigendom zullen erven van de woning. De langstlevende

partner zal in de woning blijven wonen zonder dat het erfrecht van de kinderen aangetast wordt.

AANKOOPOPTIE

De eigenaar van een woning kan een aankoopoptie toekennen aan zijn partner, zodat deze als eerste kan kiezen om de woning te verwerven. Bij een aankoopoptie krijgt de partner van de eigenaar van een woning als eerste het recht om het goed aan te kopen tegen een welbepaalde afgesproken prijs.

Opgelet! De bedongen prijs mag niet overdreven laag zijn. Indien dit wel het geval is, zou de overeenkomst als een schenking kunnen worden beschouwd waarop schenkingsrechten betaald moeten worden. Bovendien kan een schenking “ingekort” worden indien het minimum erfdeel van de kinderen (de reserve) aangetast is. Een aankoopoptie waarin een correcte prijs wordt bedongen kan door de kinderen van de eigenaar niet aangevochten worden.

Deze methode zal echter enkel efficiënt zijn indien de overblijvende partner financieel draagkrachtig genoeg is. Ook de aankoopoptie kan eenzijdig of wederkerig bedongen worden.

De partner van de eigenaar kan de optie lichten wanneer deze laatste nog leeft, maar dan gaat de eigendom bij leven integraal over van de ene partner naar de

andere. Vaak is het echter de wens van de eigenaar dat zijn partner na zijn overlijden de woning kan verwerven. Daarom wordt vaak gewerkt met een alternatief: een overnamerecht van de woning in een testament dat uitwerking heeft na overlijden van de partner-eigenaar.

HET VRUCHTGEBRUIK OF DE EIGENDOM VAN EEN WONING TOEKENNEN VIA EEN TESTAMENT

In een testament kan de eigenaar van de gezinswoning gebruik maken van alle voorgaande instrumenten in het voordeel van zijn samenwonende partner: er kan een levenslange huur van het onroerend goed bedongen worden, een recht op bewoning of een bruikleen toegekend worden...

Sommige koppels willen echter nog een stap verder gaan dan elkaar louter een gebruiksrecht verlenen. Zo kan de eigenaar van een woning bij testament het “vruchtgebruik” van de woning toekennen aan zijn feitelijk samenwonende partner.

Het testament zal bij leven opgesteld worden, maar zal uiteraard maar uitwerking hebben bij het overlijden van de eigenaar. Wettelijk samenwonende partners erven volgens de wet automatisch het vruchtgebruik van de gezinswoning. Wel kan de eigenaar van een woning via een testament dit wettelijk erfrecht

beperken (vruchtgebruik ontnemen) of vergroten (eigendomsrecht toekennen of het vruchtgebruik toekennen op andere goederen).

Het vruchtgebruik is meer dan louter het recht om de woning te gebruiken; zoals de naam het al doet vermoeden, is het vruchtgebruik ook het recht om van de “vruchten te genieten”. Zo kan de langstlevende partner die van het vruchtgebruik op de woning geniet niet alleen zelf in de woning blijven wonen, hij of zij kan ook kiezen om te verhuizen en de woning te verhuren. Zo kan de langstlevende partner genieten van de huurinkomsten van de woning.

Een vruchtgebruiker heeft dus ruimere bevoegdheden dan een ontleener van de woning of iemand die een recht op bewoning heeft.

Bij het werken met het testament moeten we echter rekening houden met een aantal aandachtspunten. Een testament is niet zomaar een document dat een partner naar goeddunken kan opstellen. De partner die een testament wil opstellen, zal bij het opmaken van dat testament immers rekening moeten houden met het erfrecht van zijn kinderen.

Zij hebben altijd recht op een voorbehouden erfdeel (de zogenaamde reserve). Legateert de partner méér dan hij eigenlijk mag volgens de wet, dan zullen de kinderen een “inkorting” kunnen vorderen. Ze zullen met andere woorden de langstlevende partner kunnen aanspreken om hun deel op te eisen. Het veiligste is en

blijft dus om een testament op te stellen met de hulp van de notaris.

Het tweede aandachtspunt is dat een testament geen overeenkomst is. Het is een document dat ééenzijdig wordt opgesteld... en ééenzijdig kan worden gewijzigd. De partner die een testament in het voordeel van zijn feitelijk samenwonende partner heeft opgesteld, kan dus (zelfs zonder medeweten van zijn partner) het testament achteraf wijzigen. Dit laatste punt kan in sommige gevallen als een nadeel ervaren worden. Doordat een testament eenzijdig gewijzigd kan worden, heeft de langstlevende partner nooit de garantie dat hij effectief zal erven.

EEN AANKOOP MET EEN BEDING VAN AANWAS

Ongehuwde samenwoners die van plan zijn om samen een huis te kopen gaan heel vaak beroep doen op een zogenaamd beding van aanwas. Een beding van aanwas is een clause die toegevoegd wordt aan de verkoopovereenkomst. Het biedt enkel een oplossing in situaties waarbij een koppel, samen, elk voor de helft eigenaar is van een woning. Bovendien moet het koppel gelijke overlevingskansen hebben.

Hoe werkt een beding van aanwas?

Het beding van aanwas dat in de verkoopovereenkomst wordt voorzien beschermt beide partners (indien het beding van aanwas wederkerig is opgesteld) in geval één van hen overlijdt. Bij overlijden van één van de partners zal het deel in de eigendom van

de eerststervende partner immers “aanwas- sen” bij het deel van de langstlevende. Een aanwasbeding kan betrekking hebben op de eigendom of het vruchtgebruik van een woning. Zowel wettelijk als feitelijk samen- wonende partners kunnen werken met een aanwasbeding.

Een beding van aanwas heeft niets te maken met een schenking of een legaat. Bij overlijden van één van de partners wordt het deel dat “aanwast” bij het vermogen van de langstlevende geacht altijd in zijn vermogen geweest te zijn. De aangewassen helft van de woning maakt dus géén deel uit van de nalaten- schap van de eerststervende. Daardoor kunnen de kinderen van de eerstster- vende partner géén aanspraak maken op de woning, die door het aanwasbe- ding integraal eigendom zal worden van de langstlevende.

Bovendien biedt een beding van aanwas meer zekerheid dan het testament. Een testament is immers eenzijdig herroep- baar, terwijl het beding van aanwas in principe slechts verbroken wordt met het akkoord van alle betrokkenen, nooit eenzijdig.

Werken met een aanwasbeding heeft echter wel een prijs. Naast het betalen van registratierechten bij de aankoop van de woning, moet de langstlevende immers een tweede maal registratie- rechten betalen voor het deel dat hij of zij in eigendom of vruchtgebruik krijgt na overlijden van de eerststervende. Fiscaal gezien is werken met een aanwasbeding voor samenwoners net

iets minder interessant, gezien zij in veel gevallen de gezinswoning vrij van successierechten kunnen erven via een testament.

HET BESTE VAN TWEE WERELDEN: EEN TESTAMENT ÉN EEN OPTIONEEL AANWASBEDING

Een woning erven via een testament is goedkoper, maar risicovol. Een aanwasbeding opstellen en laten uitwerken is een zekere oplossing, maar is duur. Beide instrumenten hebben dus voor- en nadelen.

Om te verhelpen aan beide problemen kan de notaris voorstellen om een com- binatie te maken tussen de twee rechts- figuren: de notaris kan een optioneel aanwasbeding opstellen en daarnaast een testament opmaken.

Het beding zal de notaris echter op- tioneel formuleren: de langstlevende samenwonende partner zal kunnen kie- zen of hij bij overlijden van zijn partner gebruik maakt van het aanwasbeding (en tien of vijf procent registratierechten betaalt op de helft) of gewoon het aanwasbeding links laat liggen en het testament laat uitwerken. Dan betaalt hij niets of bijna geen successierechten op de gezinswoning. Wat de betere oplossing zal zijn, zal afhangen van de financiële én familiale situatie van de langstlevende partner.

**Een testament of een
schenking: wat past het
best bij jouw plannen?**

Een woning schenken... of laten erven via een testament?

Het gebeurt zeer vaak dat een partner intrekt in een woning waarvan de andere partner de eigenaar is (en wil blijven). In deze specifieke gevallen zullen niet alle beschermingstechnieken die besproken werden in het vorige deel toegepast kunnen worden. Om een beding van aanwas te gebruiken moeten samenwoners immers beiden in gelijke delen eigenaar zijn, een aankoopoptie zal pas nuttig zijn indien de intrekende partner voldoende kapitaal ter beschikking heeft om de woning naderhand aan te kopen, en andere beschermingstechnieken zoals een recht op bewoning of vruchtgebruik toekennen maken van de intrekende partner nog geen eigenaar...

Veel partners twijfelen om hun woning bij leven te schenken of te legateren via testament aan hun partner zodat deze eigenaar wordt van de woning. Daar komt heel wat bij kijken: hoe fiscaal interessant is het om te schenken of een testament op te stellen? Benadeel ik mijn kinderen als ik schenk aan mijn partner?

Vraag dus zeker advies aan uw notaris!

SCHENKING VERSUS TESTAMENT

Een schenking is een rechtshandeling waarbij een schenker (in casu de eigenaar van de woning) bij leven een goed wenst te schenken aan een begunstigde, die

deze **schenking** moet aanvaarden. Op een schenking betalen de partijen schenkingsrechten. De samenwonende partners kunnen onderling kiezen wie deze belasting voor zijn rekening zal nemen.

Feitelijke samenwoners worden wettelijk gezien niet altijd beschouwd als partners ten opzichte van elkaar. Schenken aan een niet-partner is fiscaal duurder dan schenken aan bloedverwanten of aan een wettelijke partner (bv. een gehuwde).

De tarieven verschillen naargelang het gaat om een schenking van roerende of onroerende goederen. Roerende goederen zijn bijvoorbeeld meubels, juwelen, schilderijen, aandelen, bankrekeningen... Voor echtgenoten, wettelijke samenwoners en feitelijke samenwoners die minstens één jaar ononderbroken samenwonen en een gemeenschappelijke huishouding voeren geldt een tarief van 3% op de waarde van de geschonken roerende goederen.

Opgelet! feitelijke samenwoners die nog géén jaar ononderbroken samenwonen zullen onderworpen zijn aan een tarief van 7% bij de schenking van een roerend goed.

De zaken zien er wat anders uit indien een partner een onroerend goed wenst te schenken.

Bij schenkingen van onroerende goederen stijgen de schenkingstarieven naargelang de waarde van het geschonken goed. Gehuwden, wettelijke samenwoners en feitelijke samenwoners die al minstens

een jaar ononderbroken samenwonen en een gemeenschappelijke huishouding voeren worden in principe onderworpen aan dezelfde tarieven.

De Vlaamse belastingtarieven voor onroerende schenkingen tussen “partners” zien er als volgt uit :

TABEL 1: Schijf in euro (tarief “partners”)	Schenkingstarief (%)
0,01 tot en met 150.000	3
150.000,01 tot en met 250.000	9
250.000,01 tot en met 450.000	18
Boven 450.000	27

Feitelijke samenwoners die echter nog géén jaar ononderbroken samenwonen en een gemeenschappelijke huishouding voeren, worden zwaarder belast:

TABEL 2: Schijf in euro (tarief “vreemden”)	Schenkingstarief (%)
0,01 tot en met 150.000	10
150.000,01 tot en met 250.000	20
250.000,01 tot en met 450.000	30
Boven 450.000	40

Een testament is een document dat de erflater eenzijdig opstelt bij leven. In het testament wordt een begunstigde aangeduid. Het testament heeft – in tegenstelling tot de schenking – pas uitwerking na het overlijden van de erflater. Op die manier kan de eigenaar van een woning zijn woning nalaten aan zijn samenwonende partner die dan volwaardig eigenaar zal worden. De begunstigde zal erven, en

duus zal er in principe erfbelasting worden betaald.

Gehuwden en wettelijk samenwonende partners worden als “partners” beschouwd. Dit geldt ook voor feitelijke samenwoners, maar enkel als zij minstens een jaar ononderbroken samenwonen én een gemeenschappelijke huishouding voeren.

De erfbelasting tussen “partners” zien er als volgt uit:

TABEL 3: Schijf in euro (tarief “partners”)	Successietarief (%)
0.01 tot en met 50.000	3
50.000,01 tot en met 250.000	9
Boven 250.000	27

Feitelijke samenwoners die echter nog géén jaar ononderbroken samenwonen, worden fiscaal gezien beschouwd als “vreemden”. Ze zijn onderworpen aan de volgende tarieven:

TABEL 4: Schijf in euro (tarief “vreemden”)	Successietarief (%)
0.01 tot en met 75.000	45
75.000,01 tot en met 125.000	55
Boven 125.000	65

HET ERVEN VAN DE GEZINSWONING: SPECIALE REGELING

De gezinswoning is de gemeenschappelijke hoofdverblijfplaats van de erflater en zijn inwonende partner. Dit is m.a.w. de woning waar de samenwonende partners op het ogenblik van het overlijden gewoonlijk samenleefden.

In Vlaanderen kunnen gehuwden, wettelijk samenwonenden en feitelijk samenwonenden (onder bepaalde voorwaarden) belastingvrij de gezinswoning erven. De wetgever wou hiermee de belastingdruk voor koppels verkleinen wanneer zij de gezinswoning erven. De gezinswoning vormt voor veel koppels immers het grootste en waardevolste deel van hun vermogen.

**Wat met de
gezinswoning: denk
er op tijd over na!**

De wetgever heeft een **speciale regeling in het leven geroepen voor wat de gezinswoning betreft**, waardoor het voor feitelijke samenwoners vaak niet nodig zal zijn om de gezinswoning te schenken, omdat er geen of weinig erfbelasting op de woning wordt geheven.

Een feitelijk samenwonend koppel die **minstens drie jaar** ononderbroken samenwoont en een gemeenschappelijke huishouding voert, kan de woning belastingvrij van elkaar erven.

Feitelijk samenwonenden die **minstens één jaar ononderbroken samenwonen** en een gemeenschappelijke huishouding voeren, moeten wél erfbelasting betalen op de gezinswoning. Deze zal echter overeenkomen met de erfbelasting aan het tarief "in rechte lijn en tussen partners", wat veel voordeliger is dan het tarief voor "vreemden".

Koppels die nog **géén jaar ononderbroken feitelijk samenwonen** vallen onder de hierboven vermelde tarieven van 45%, 55% of 65%. Ze genieten niet van een gunstregeling. Indien zij de gezinswoning aan elkaar willen nalaten, kan de notaris - afhankelijk van de situatie - aanraden om te werken met een schenking om de belastingdruk te verkleinen. De schenkingstarieven zijn immers lager.

De keuze om te schenken of te legateren zal dus in grote mate afhangen van het aantal jaren dat het samenwonend koppel al "ononderbroken" samenleeft

en een gemeenschappelijke huishouding voert. De notaris zal de partijen hierover kunnen adviseren.

Weet bovendien dat er voor het schenken of nalaten van een familiale vennootschap of onderneming een speciale regeling geldt. Informeer je bij de notaris.

VERGEET DE "RESERVE" NIET!

Zowel bij het schenken van een woning, als het legateren ervan via een testament, moet een belangrijke kanttekening worden gemaakt. Koppels moeten immers altijd rekening houden met de "reserve" van de kinderen. Zijn er geen kinderen, dan zullen ze rekening moeten houden met de reserve van de ouders. Deze regel wijzigt vanaf 1 september 2018. Vanaf deze datum zullen samenwonende koppels géén rekening meer moeten houden met de ouderlijke reserve.

Indien de schenker of de erflater kinderen heeft, dan zullen deze kinderen recht hebben op een beschermd minimum erfdeel. De grootte van dit deel is afhankelijk van het aantal kinderen. Hoe meer kinderen, hoe kleiner het deel waarover de partner kan beschikken.

Bij één kind bedraagt de reserve 1/2de, bij twee kinderen 2/3de, bij drie kinderen of meer 3/4de. Vanaf 1 september 2018 zal de reserve 1/2de bedragen, ongeacht het aantal kinderen.

A photograph of a man and a woman smiling at each other outdoors. The man is on the left, seen in profile, wearing glasses and a light-colored shirt. The woman is on the right, wearing dark sunglasses and a light-colored top. They are standing on a paved area with trees and a building in the background under a clear blue sky.

Een samenlevingsovereenkomst
op jouw maat

De samenlevingsovereenkomst

Met betrekking tot de rechten en plichten van de samenwoners, regelt de wet zo goed als niets. Samenwoners zijn dus grotendeels aangewezen op eigen afspraken. Hierboven hebben we courante beschermingstechnieken bekeken waarmee koppels elkaar na overlijden kunnen beschermen.

Koppels kunnen elkaar niet alleen beschermen in geval één van de partners zou overlijden, maar ze kunnen elkaar ook beschermen door regelingen te treffen die gelden tijdens de duur van de samenwoning. Ongehuwde partners die de gevolgen van hun samenwonen en het beëindigen van hun relatie willen vastleggen, moeten onderling afspraken maken. Dit kan door een samenlevingsovereenkomst op te stellen.

Wettelijke samenwoners moeten een samenlevingsovereenkomst notarieel opstellen. Feitelijke samenwoners mogen een samenlevingsovereenkomst zowel notarieel als onderhands opmaken.

WAT KAN ER IN EEN SAMENLEVINGSOVEREENKOMST GEREGELD WORDEN?

Een samenlevingsovereenkomst kan enkel betrekking hebben op de organisatie van het gezin en het bezit van de goederen van het koppel. Zo'n overeenkomst kan nooit de individuele vrijheid van partners beperken. Partners kunnen

hun levensgezel dus niet verplichten om trouw te zijn of om samen te blijven wonen door een samenlevingsovereenkomst op te stellen.

Wat kan er dan wel in een samenlevingsovereenkomst afgesproken worden:

Wie bezit wat?

De koppels kunnen in een samenlevingsovereenkomst vermelden welke goederen aan wie toekomen. Aan een samenlevingsovereenkomst kunnen ook lijsten worden gehecht van de actuele goederen die bij het begin van de samenwoning aan elk van beiden afzonderlijk of samen toebehoren.

Wie betaalt wat?

In het dagelijks leven is het van belang om te weten wie welke kosten voor zijn rekening neemt. Zo kunnen koppels afspreken hoeveel ze maandelijks op de gemeenschappelijke rekening betalen of hoeveel ze maandelijks zullen sparen.

Wat zijn de kosten van het huishouden?

Niet alleen hoeveel het koppel moet storten op de gemeenschappelijke rekening, maar ook welke kosten ze moeten betalen, kan bepaald worden in de samenlevingsovereenkomst. Zo zou een koppel kunnen afspreken dat de onderhoudskosten van de auto's

gemeenschappelijk betaald moeten worden, terwijl het onderhoudsgeld dat verschuldigd is naar aanleiding van een echtscheiding (als één van de partners uit het echt is gescheiden), persoonlijk betaald moet worden.

Welke akkoorden kan een koppel sluiten?

Een samenwonend koppel kan afspreken dat zij allebei akkoord moeten gaan om bepaalde contracten te tekenen. Dit kan van belang zijn wanneer een feitelijk samenwonend koppel de gezinswoning wil beschermen. Bij gehuwden en samenwonenden heb je immers een gezamenlijk akkoord nodig om de gezinswoning te verkopen of te hypothekeren, maar niet bij feitelijke samenwoners. Feitelijke samenwoners kunnen echter ook met een samenwoningsovereenkomst bepalen dat de gezinswoning enkel verkocht mag worden als beide partners dat willen.

Wie neemt de huur voor zijn rekening?

In een samenlevingsovereenkomst kunnen de partners afspreken wie het huurcontract overneemt bij een eventuele scheiding.

Wie betaalt de opvoedingskosten van de kinderen?

Mogelijks wil een samenwonend koppel op papier bepaalde afspraken maken over de kosten van de opvoeding van de al dan niet gezamenlijke kinderen. Zo kunnen de partners overeenkomen

dat de stiefouder toch mee betaalt voor de opvoeding van zijn of haar stiefkind(eren). Bovendien kan er in een samenlevingsovereenkomst ook afgesproken worden waar de kinderen blijven inwonen na een eventuele echtscheiding.

Wat bij het einde van de relatie?

De wet voorziet slechts een zeer beperkte bescherming voor de samenwonende koppels die scheiden. Het is dus voor samenwonende koppels van belang een zekere bescherming zelf te "organiseren". Zo kan in een samenlevingsovereenkomst worden vastgesteld hoe het meubilair en de gemeenschappelijke bankrekeningen verdeeld zullen worden na een scheiding.

Bovendien kan het koppel afspreken dat degene die de relatie verbreekt een vergoeding betaalt aan de achterblijvende partner. Een tijdelijke (dus niet in tijd onbeperkte) alimentatie kan eveneens afgesproken worden.

Koppels kunnen ook een aanwasbeding aan een samenlevingsovereenkomst toevoegen, dat uitwerking krijgt als één van de partners overlijdt. Alles wat het koppel gemeenschappelijk had op moment van overlijden komt dan aan de langstlevende toe.

Conclusie

De keuze om feitelijk samen te wonen, een wettelijke samenwoning aan te gaan of te trouwen is niet evident. Koppels staan niet altijd stil bij de gevolgen die hun gekozen samenlevingsvorm tweebrengt. Al te vaak wordt de keuze gemaakt uit fiscale overwegingen. Nochtans zijn wel degelijk andere grote verschillen tussen de verschillende samenlevingsvormen. Deze ongelijkheden zijn vooral voelbaar op het moment dat een samenwonend koppel uit elkaar gaat of wanneer één van de partners overlijdt.

Wanneer koppels niet of onvoldoende op de hoogte zijn van de op hen toepasselijke regels, leidt dit onvermijdelijk tot conflictsituaties tijdens en vooral na de samenwoning. Een (toekomstig) samenwonend koppel moet dan ook het initiatief nemen om zich voldoende te informeren vóór ze een keuze maken. De voor- en nadelen van de verschillende samenlevingsvormen moeten naast elkaar geplaatst worden zodat het samenwonend koppel op een bewuste manier kan kiezen voor een samenwoning of een huwelijk. Daarbij kunnen verschillende aspecten van het samenleven een rol spelen: heeft het koppel kinderen? Oefenen de partners een zelfstandige activiteit uit? Wil het koppel elkaar goederen nalaten of willen ze elk hun eigen vermogen behouden?

Uit deze brochure is gebleken dat de wet niet of nauwelijks regels voorschrijft voor samenwonende koppels. Het is dus essentieel dat koppels die duurzaam samenleven en elkaar een appeltje voor de dorst willen nalaten zélf stappen ondernemen om een minimale vorm van bescherming in te voeren. De notaris zal de koppels kunnen bijstaan bij het maken van deze beslissing door hen te wijzen op de waaier aan mogelijkheden die bestaat om de samenwoning te organiseren.

De bescherming van koppels hoeft echter niet altijd gepaard te gaan met een verregaande successieplanning. Heel veel onzekerheden en gebrek aan regels kunnen al opgevangen worden door een samenlevingsovereenkomst op te stellen.

Het huwelijk blijft de samenlevingsvorm die de meeste bescherming biedt. Het is onderworpen aan bepaalde plichten, maar daar tegenover hebben de getrouwde koppels meer rechten. Het is echter ongenueanceerd om te stellen dat samenwoners niet van enige bescherming genieten. Het grote verschil is dat deze bescherming niet wettelijk vastgelegd is, zodat samenwoners zelf moeten beslissen in welke mate ze elkaar al dan niet financieel wensen te beschermen...

Een gouden raad: laat je adviseren door uw notaris voor je een beslissing neemt.

Koninklijke Federatie van het Belgisch Notariaat

Vlaamse Raad van het Notariaat

Verantwoordelijke uitgever: J. Flemings

Bergstraat 30/34

1000 Brussel

D/2017/1928/7

November 2017